

Spotřeba psychoaktivních léků v České republice

Ing. Aleš Rod, Ph.D.

Konference Psychoaktivní léky 27.10.2020

Obsah

1. Stimuly spotřeby psychoaktivních léků
2. Spotřeba psychoaktivních léků v ČR
3. Mezinárodní srovnání
4. Bílá místa v analýze spotřeby psychoaktivních léků

Stimuly spotřeby psychoaktivních léků

Ekonomické stimuly a stresory

Hospodářská recese:

- Výkyvy na trhu práce
- Pokles příjmů
- Negativní vnímání budoucnosti

Socioekonomická determinace:

- Korelace mezi vzděláním
a užíváním psychoaktivních léků
- Rozevírání příjmových nůžek

Role pandemie SARS-CoV-2

Ekonomická recese

Sociální izolace

Strach z onemocnění

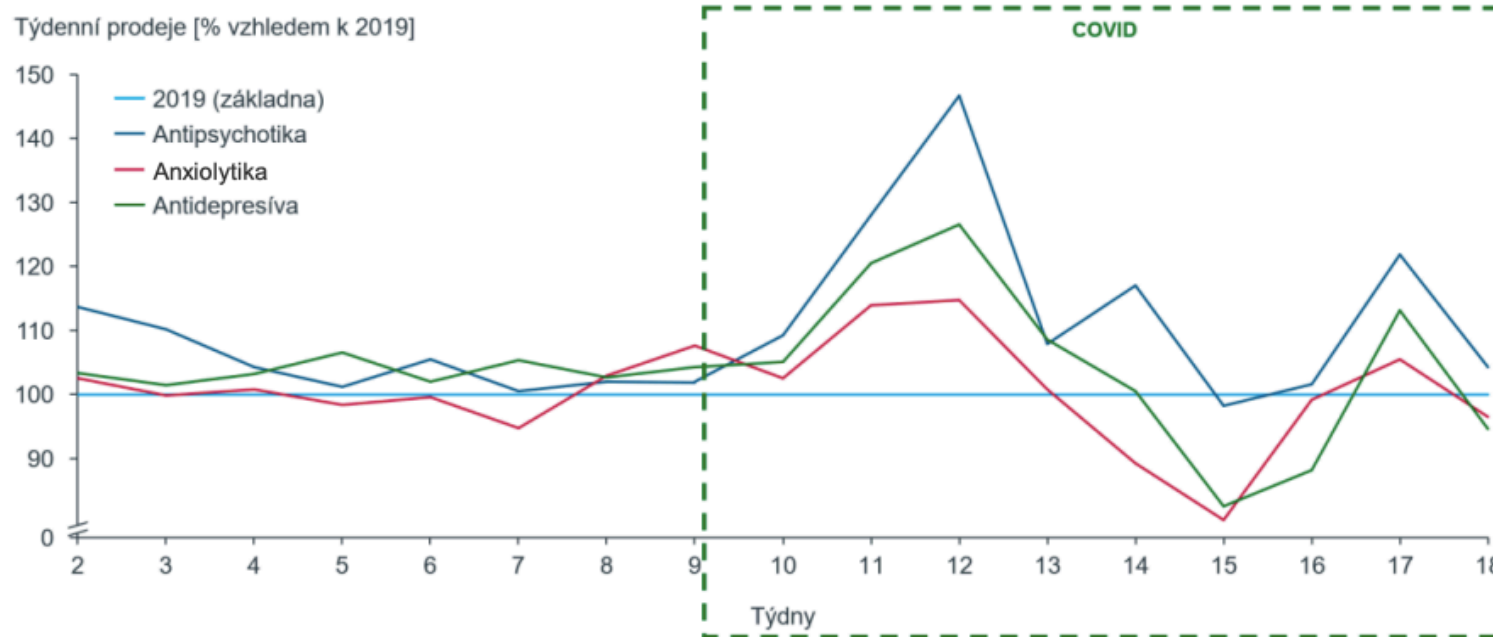
Nemožnost navštívit
terapeuta

- Studie z Cambridge University ukazuje **nepřímou úměru** mezi **socioekonomickým statusem** a **užíváním psychoaktivních léků**.
- IZA Institute of Labor Economics zjistil, že v **hluboké recesi** dochází ke **zvýšení** užívání antidepresiv o **7,5 %**.

Zdroje: Studie IZA, Cambridge University

Role pandemie SARS-CoV-2

Porovnání prodejů tří hlavních skupin psychiatrických léků v jednotlivých týdnech začátku roku 2020 (vztažený k prodejm v roce 2019)

Dle **NÚDZ** v Q1 2020 spotřeba psychoaktivních léků vzrostla významně pouze krátkodobě. Primárně z důvodu **předzásobení**. Sekundární efekt, tj. zesílení stresoru z „lockdownu“, a s tím spojená spotřeba antidepresiv, byla v porovnání s rokem předchozím o **10 - 20 % vyšší**.

„U dospělé populace jsme zaznamenali zhruba **trojnásobný nárůst depresí** a rizika sebevraždy, téměř **dvojnásobný nárůst úzkostných poruch** a zvýšený výskyt nárazového pití alkoholu.“

PhDr. Petr Winkler, Ph.D. z Národního ústavu duševního zdraví, kde probíhá výzkum dopadů pandemie covid-19 na duševní zdraví populace.

Spotřeba psychoaktivních léků v ČR

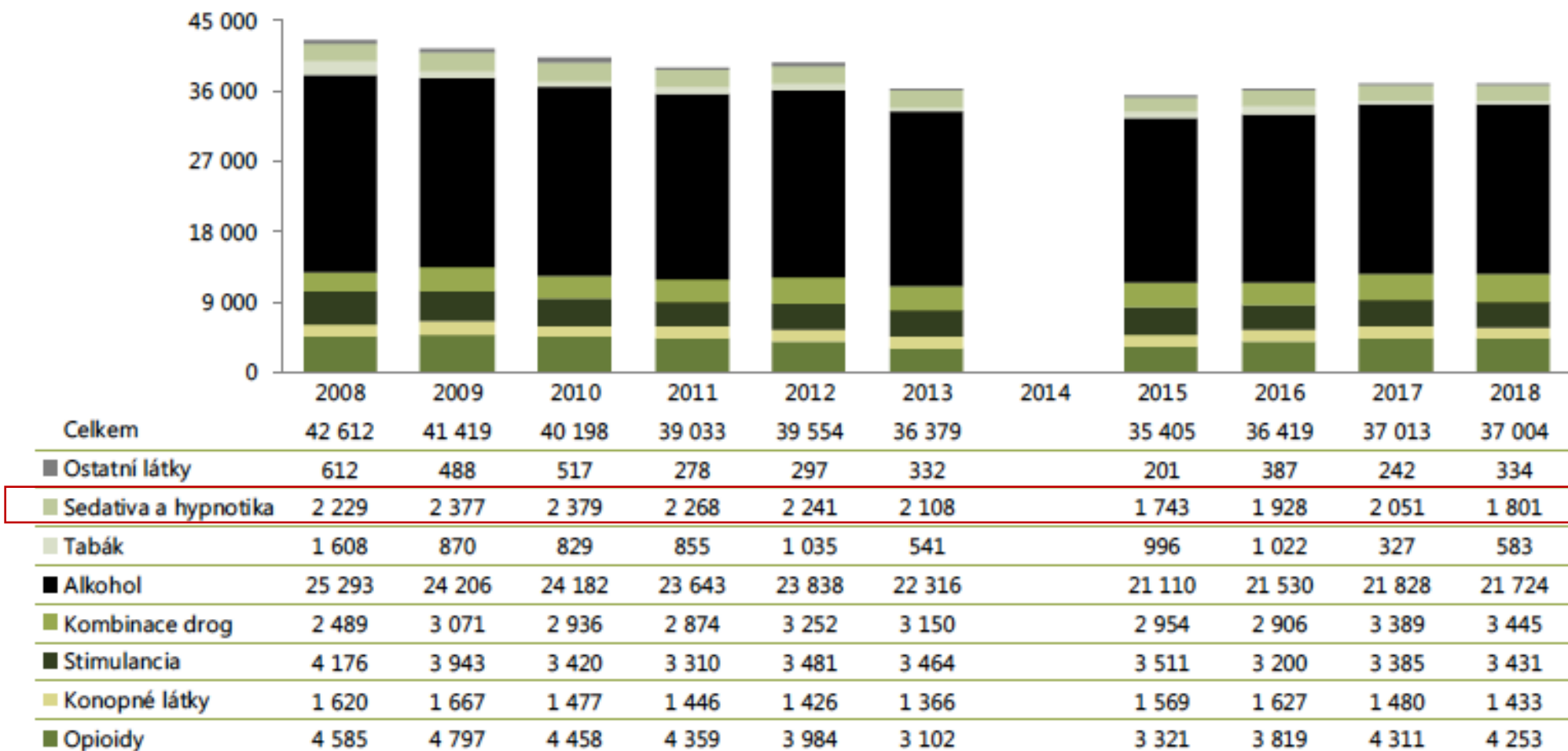
- Spotřeba psychofarmak se v uplynulých 25 letech zvýšila až šestinásobně.
 - Většina nárůstu jde však na konto moderních antidepresiv – relativně bezpečné léky, které se užívají k léčbě nejen depresí, ale také úzkostných poruch.
- Vedle růstu spotřeby psychofarmak v lékárnách a zdravotnických zařízení jsou však tyto léky také poměrně významnou komoditou na stínovém trhu.
 - Na drogovém trhu jsou dostupné farmaceutické přípravky obsahující OPL různých skupin, především opioidy, sedativa a hypnotika.

Spotřeba psychoaktivních léků v lékárnách a zdravotnických zařízeních (DDD/tis. ob./den)

ATC skupina	Název	2016	2017	2018	2019	% změna
N02A	Opioidní analgetika	11,55	12,08	12,55	13,24	+ 14,7%
N02B	Analgetika a antipyretika	11,97	12,43	12,73	11,63	- 2,9%
N02C	Antimigrenika	0,79	0,84	0,85	0,88	+ 11,2%
N03	Antiepileptika	15,16	15,52	15,87	17,27	- 13,9%
N04	Antiparkinsonika	4,29	4,29	4,20	4,26	- 0,8%
N05A	Antipsychotika	12,46	13,12	13,21	13,63	+ 9,4%
N05B	Anxiolytika	11,98	11,87	11,24	11,18	- 6,6%
N05C	Hypnotika a sedativa	20,08	20,86	20,74	21,50	+ 7,1%
N06A	Antidepresiva	57,11	59,92	61,43	64,36	+ 12,7%
N06B	Psychostimulancia a nootropika	4,97	4,70	4,20	4,11	- 17,3%
N06D	Antidepresiva a psychostimulancia v kombinaci s psycholeptiky	6,80	7,16	7,56	7,75	+ 13,9%
N07	Jiná léčiva nervového systému	12,77	13,14	12,33	13,05	+ 2,2%

Zneužití psychoaktivních léků

Počet léčených pacientů v ambulantní psychiatrické léčbě

Zneužití psychoaktivních léků

Rozsah užívání drog v obecné populaci

Typ drogy	Věková skupina 15–64 let			Mladí dospělí
	Muži (n=843)	Ženy (n=822)	Celkem (n=1665)	15–34 let (n=623)
Celoživotní prevalence užití				
Jakákoliv nelegální droga celkem	35,7	23,7	29,7	44,6
Konopné látky	31,8	20,6	26,2	39,9
Extáze	6,8	3,7	5,3	9,2
Pervitin nebo amfetaminy	2,3	1,6	2,0	2,5
Kokain	1,3	1,4	1,3	2,3
Heroin	0,6	0,7	0,7	0,7
Jiné opioidy (např. metadon, buprenorfin, fentanyl bez lékařského předpisu)	1,0	0,9	0,9	0,8
LSD	1,2	1,4	1,3	1,5
Halucinogenní houby	4,7	2,2	3,5	5,9
Ayahuasca	0,7	1,2	1,0	1,5
Jiné halucinogeny (mimo LSD, houby, ayahuasca)	0,4	0,7	0,6	0,8
Poppers nebo GHB/GBL	1,3	0,9	1,1	1,8
Těkavé látky	1,6	1,5	1,5	1,7
Nové psychoaktivní látky	0,9	1,5	1,2	1,8
Léky bez předpisu (sedativa, hypnotika, opioidní analgetika)	21,3	26,9	24,1	18,1
Anabolické steroidy	5,5	1,0	3,3	4,1

Zneužití psychoaktivních léků

Rozsah užívání drog – žáci a studenti

Typ drogy	Žáci ZŠ / Věková skupina 11–15 let			Studenti SŠ / Věková skupina 15–19 let		
	Chlapci (n=693)	Dívky (n=735)	Celkem (n=1428)	Chlapci (n=1247)	Dívky (n=1275)	Celkem (n=2522)
	Celoživotní prevalence					
Jakákoliv nelegální droga	10,1	9,1	9,6	46,2	41,9	43,9
Konopné látky	9,1	8,1	8,5	44,7	41,4	42,9
Extáze	0,4	0,9	0,7	8,1	4,9	6,4
LSD nebo jiné halucinogeny	0,2	0,3	0,3	4,0	2,5	3,2
Halucinogenní houby	0,2	0,3	0,3	3,9	2,4	3,1
Pervitin	0,2	0,2	0,2	2,0	2,1	2,0
Kokain	0,6	0,3	0,5	2,7	1,7	2,2
Těkavé látky	2,1	1,4	1,7	4,1	2,2	3,1
Léky bez předpisu (sedativa, hypnotika, opioidní analgetika)	5,4	12,8	9,5	12,2	19,5	16,1

Mezinárodní srovnání spotřeby psychoaktivních léků (DDD/tis. ob./den)

	N06A - Antidepresiva			N02 - Analgetika		
	2010	2018	% změna	2010	2018	% změna
Austria	54,2	61,3	+ 13 %	10,3	13,4	+ 30 %
Belgium	68,7	79,7	+ 16 %	14,4	22,8	+ 58 %
Canada	78,8	114,4	+ 45 %	9,9	13,9	+ 40 %
Czech Republic	41,6	61,4	+ 48 %	21,5	26,1	+ 21 %
Denmark	84	75,7**	- 10 %	97,1	96,1	- 1 %
Estonia	15,9	31,9	+ 101 %	12,6	22,1	+ 75 %
Finland	68,8	74,8	+ 9 %	47,4	54,5	+ 15 %
Germany	46,7	56,6	+ 21 %	23,4	25,6	+ 9 %
Hungary	26,4	29,3	+ 11 %	6,4	8,1	+ 27 %
Iceland	101,3	143,7	+ 42 %	54,7	34,9	- 36 %
Italy	38,4*	41,6	+ 8 %	5	7,6	+ 52 %
Lithuania	19,2	31,3	+ 63 %	14,6	10,3	- 29 %
Luxembourg	50,1	54	+ 8 %	30	33,7	+ 12 %
Netherlands	40,4	47,4	+ 17 %	13,4	16,7	+ 25 %
Norway	56,4	55,9	- 1 %	57,8	68,3	+ 18 %
Portugal	78,7	109,3	+ 39 %	18,4	20,2	+ 10 %
Slovak Republic	29	41,1	+ 42 %	30,3	20,7	- 32 %
Slovenia	44,1	61,5	+ 39 %	16,9	22,8	+ 35 %
Spain	61,2	80,4	+ 31 %	36,5	53	+ 45 %
Sweden	75,8	98,7	+ 30 %	75,4	68,3	- 9 %
United Kingdom	65,9	107,9**	+ 64 %	32,4	41,7	+ 29 %

Mezinárodní srovnání spotřeby psychoaktivních léků (DDD/tis. ob./den)

	N05C - Hypnotika a sedativa			N05B - Anxiolytika		
	2010	2018	% změna	2010	2018	% změna
Austria	5,2	3,9	- 25 %	7,8	7,9	+ 1 %
Canada	11,9	21,8	+ 83 %	12,4	8,8	- 29 %
Czech Republic	16,5	20,7	+ 25 %	15,3	11,2	- 27 %
Denmark	20,8	19**	- 9 %	11,8	6,9**	- 42 %
Estonia	14,8	20,9	+ 41 %	13,2	12,9	- 2 %
Finland	48,8	33,9	- 31 %	27,9	17,4	- 38 %
Germany	6,1	3,3	- 46 %	4,9	3,2	- 35 %
Hungary	0,1	0	- 100 %	24,9	26,2	+ 5 %
Iceland	73,7	62,9	- 15 %	24,7	19,6	- 21 %
Italy	0,9*	1	+ 11 %	1,9*	2	+ 5 %
Lithuania	5,2	10,4	+ 100 %	36,4	33,7	- 7 %
Luxembourg	54,4	42,9	- 21 %	41,6	31,7	- 24 %
Netherlands	4,8	5,8	+ 21 %	6,4	7,2	+ 13 %
Norway	44,1	37,5	- 15 %	19,5	12,2	- 37 %
Portugal	17,8	16,5	- 7 %	92,6	92,2	0 %
Slovak Republic	14,7	14,5	- 1 %	22,1	22,2	0 %
Slovenia	14,3	10,3	- 28 %	18,7	13	- 30 %
Spain	26,8	32,5	+ 21 %	51,9	56,8	+ 9 %
Sweden	53,4	60,8	+ 14 %	16,2	11,8	- 27 %
United Kingdom	11,5	10,1**	- 12 %	5,2	5**	- 4 %

Bílá místa v analýze spotřeby psychoaktivních léků

- Nemožnost přesného odhadu agregátních dat, respektive aproximace výběrového vzorku na celou společnost (např. celkové množství psychicky nemocných vs. léčených).
- Nutnost aktuálního/průběžného výzkumu během období pandemie SARS-CoV-2.
- Proměnlivá citlivost obyvatelstva v čase na externí stimuly/stresory (problematická využitelnost historických dat na nové podněty).
- V kontextu období pandemie SARS-CoV-2 nemožnost rozlišit dopady pandemie a ekonomické stimuly, jakožto klíčové činitele spotřeby psychoaktivních léků.
- Dlouhodobě nízký, v Evropě podprůměrný, podíl psychoterapie na úkor užívání psychoaktivních léků (nemožná aproximace, nedostupnost agregátních dat o počtu celkově nemocných vyžadujících psychoterapii).
- Nedostatečně analyzovaná oblast nákupů psychoaktivních léčiv skrze e-commerce (individuální inzerce, zahraniční online tržiště, anonymita, kryptoměny...)
- Nedostatečně definovaná riziková skupina vysokopříjmových uživatelů (anonymita uživatelů, dobré kontakty, dlouhodobé skrývání užívání...)

Děkuji za pozornost.

Ing. Aleš Rod, Ph.D.

Ředitel výzkumu

CETA – Centrum ekonomických a tržních analýz, z.ú.

Jungmannova 26/15, Praha, Česká republika

ales.rod@eceta.cz

+420 608 939 645

www.eceta.cz

